

PATRICK SÜSKIND

Parfumul

Traducere din germană de
GRETE TARTLER

HUMANITAS
fiction

Partea întâi

1

În secolul al optsprezecelea a trăit în Franța unul dintre cei mai geniali și mai detestabili bărbați dintr-un veac nu sărac în personaje geniale și detestabile. Povestea acestuia va fi istorisită în rândurile ce urmează. I se spunea Jean-Baptiste Grenouille, și dacă, spre deosebire de numele altor monștri geniali precum de Sade, Saint-Just, Fouché, Bonaparte ș.a., al său e astăzi uitat, lucrul nu se întâmplă desigur fiindcă Grenouille n-ar fi fost pe măsura aroganței, disprețului de oameni, scârbăvniciei, pe scurt a netrebniciei acestora, ci fiindcă atât geniul cât și ambiția lui se mărgineau la un domeniu care nu lasă urme în istorie: la trecătorul imperiu al mirosurilor.

Pe vremea de care vorbim, în orașe domnea o duhoare pentru noi, modernii, de neînchipuit. Străzile trăsneau a gunoi și bălegar, curțile dosnice a urină, casele scărilor a lemn putrezit și murdărie de șobolan, bucătăriile a varză stricată și seu; încăperile neaerisite duhneau a praf mucegăit, dormitoarele a cearșafuri unsuroase, a paturi de puf umed și a mirozna înțepător-dulceagă din oalele de noapte. Din cămine trăsnea pucioasa, din tăbăcării duhneau leșiile corozive, din cășăpii sângele scurs. Oamenii puțeau a sudoare și haine nespălate; gura le duhnea a dinți stricați, stomacurile a zeamă de ceapă, iar corpurile, când nu mai erau prea tineri, a brânză

veche, lapte acru și bube. Duhneau râurile, piețele, bisericile, duhnea pe sub poduri sau în palate. Țăranul trăsnea deopotrivă cu popa, ucenicul meseriaș cât nevasta de meșter, putea toată nobilimea, ba chiar și regele, cu o duhoare de animal de pradă, iar regina ca o capră bătrână, atât vara, cât și pe timp de iarnă. Fiindcă lucrării schimonositoare a bacteriilor nu i se știa încă în secolul al optsprezecelea măsura, așa că nu era făptuire a omului, nici ziditoare nici distrugătoare, nu era nici o vădire a vieții înmugurind sau descompunându-se care să nu fie însoțită de vreo împuțiciune.

Și bineînțeles că duhoarea cea mai puternică era la Paris, Parisul fiind cel mai mare oraș al Franței. Iar în Paris, de asemenea, se afla un loc unde putoarea stăpâna cu osebite de infernal, între Rue aux Fers și Rue de la Ferronnerie, și anume în Cimetière des Innocents. Vreme de opt sute de ani fuseseră aduși aici morții spitalului Hôtel-Dieu și ai parohiilor din împrejurimi, opt sute de ani în care duzini de cadavre fuseseră cărate zi de zi și răsturnate în prelungile gropi, opt sute de ani în care oscioarele fuseseră stivuite unele peste altele în cripte și osuare. Și abia mai târziu, în ajunul Revoluției Franceze, după ce se prăbușiseră în chip de-a dreptul primejdios câteva cavouri și după ce putoarea cimitirului ce dădea pe dinafară stârnise locuitorii nu numai la simple proteste, ci și la adevărate revolte, abia atunci cimitirul fu definitiv închis și părăsit, milioanele de oase și cranii date cu lopata în catacombele din Montmartre, iar locul i-l luă o piață de legume.

Aici deci, în cel mai atotduhniitor loc din întregul regat, se născu la 17 iulie 1738 Jean-Baptiste Grenouille. Era una din cele mai fierbinți zile ale anului. Arșița atârna ca de plumb peste cimitir și zdrobea izul putregăit din ulițele învecinate, mirosind amestecat a pepeni stricați și corn ars. Când se porniră durerile facerii, mama lui Grenouille stătea la o

tarabă cu pește din Rue aux Fers și curăța niște albișoară căreia tocmai îi scosese măruntaiele. Peștii, care, zice-se, ar fi fost aduși abia în dimineața aceea din Sena, puțeau deja atât de tare, că acopereau mirosul de cadavre. Numai că mama lui Grenouille nu simțea nici duhoarea peștelui, nici pe cea a cadavrelor, fiindcă nasul îi era de-a binelea atrofiat întru mirosuri și în afară de asta o durea tot trupul, iar durerea ucidea orice sensibilitate față de impresiile din afară. Tot ce voia era să înceteze odată durerile, să se termine cât mai repede nașterea asta scârboasă. Pentru ea, a cincea. De toate celelalte scăpase tot aici, la taraba de pește, și toate aduseră avortoni morți sau pe jumătate morți, fiindcă nu era mare deosebire între carnea sângerândă care se iveau și măruntaiele de pește care se și aflau acolo, mult nu mai trăiau oricum, iar seara totul avea să fie luat cu lopata și cărat la cimitir sau la râu. Așa urma să se întâmple și astăzi, iar mama lui Grenouille, femeie încă tânără, cam la douăzeci și cinci de ani, care mai arăta încă destul de bine, mai avea aproape toți dinții în gură, ceva păr pe cap și nici un beteușug mai acătării în afară de sifilis, gută și o ușoară ftizie, care mai șpera să trăiască mult, poate cinci sau chiar zece ani, ba chiar să se mărite într-o bună zi și să aibă copii adevărați ca muiere cinstită a vreunui văduvoi meșteșugar ori ceva în genul ăsta... mama lui Grenouille, deci, își dorea să se sfârșească totul cât mai iute cu puțință. Și când se îndesiră durerile facerii, se lăsă pe vine sub tejgheaua unde despica peștele și născu acolo, ca și în celelalte patru rânduri, tăind buricul fătului cu cuțitul de pește. Îndată însă după aceea, din cauza arșiței și a duhorii pe care nu o simțea ca atare, ci numai ca pe ceva de nerăbdat, amețitor – ca un câmp de crini ori o prea strâmtă încăpere cu prea multe narcise – leșină, căzu într-o rână de sub masă drept în mijlocul străzii și rămase acolo lată, cu cuțitul în mână.

Strigăte, forfotă, mulțimea se holbează de jur-împrejur, e chemată poliția. Femeia cu un cuțit în mână încă mai zace în drum, își revine cu încetul.

Ce i s-a întâmplat?

— Nimic.

Ce făcea cu acel cuțit?

— Nimic.

De unde sângele de pe fuste?

— De la pește.

Se ridică, azvârle cuțitul și pleacă să se spele.

Atunci, în ciuda așteptărilor, fătul de sub tejghea se pornește să urle. Încep căutările, de sub roiuri de muște, dintre mațe și căpățâni de pește e scos la iveală nou-născutul, tras afară. L-au dat din oficiu unei doici, arestând mama. Și pentru că mărturisește, recunoscând fără înconjur că precis ar fi lăsat jigania să crape, cum de altfel făcuse cu încă patru, i se face proces, e condamnată pentru multiplă pruncucidere și, la câteva săptămâni după aceea, în Place de Grève, i se taie capul.

Între timp, copilul își și schimbase de trei ori doica. Nici una nu voia să-l țină mai mult de câteva zile. Ziceau că ar fi prea lacom, că suga cât doi; fură celorlalți frați de lapte ce li se cuvine și, prin urmare, lor, doicilor, mijloacele de trai, fiindcă alăptarea unui singur sugar nu aduce câștig. Ofițerul de poliție însărcinat cu acest caz, un anume La Fosse, se sătură până la urmă de toată tărașenia și se gândi că e timpul să ducă plodul într-un loc din marginașa stradă Saint-Antoine unde erau adunați copiii găsiți și orfanii și de unde plecau zilnic transporturi spre marele cămin de stat pentru copii găsiți din Rouen. Cum însă aceste transporturi erau efectuate de cărauși cu niște coșuri din rafie, în care, din motive de raționalizare, erau băgați până la patru sugari o dată; cum astfel rata mortalității era pe drum foarte mare;

cum din aceeași pricină li se cerea cărașilor să nu ducă decât sugari botezați și dotați cu un certificat de transport ce trebuia parafat la Rouen; cum copilul Grenouille nu era încă nici botezat și nu avea nici vreun nume care, conform ordinului, să poată fi trecut în țidula de transport; cum, pe de altă parte, n-ar fi fost potrivit ca poliția să pună un plod anonim la porțile orfelinatului, lucru ce nu se putea înfăptui decât după împlinirea celorlalte formalități... prin urmare datorită șirului de dificultăți birocratice și tehnico-administrative impuse de predarea unui copil mic, ca și datorită lipsei de timp, ofițerul de poliție La Fosse lăsă de izbeliște inițiala sa hotărâre, indicând depunerea fătului la vreo instituție bisericească oarecare, desigur contra unei chitanțe, pentru a fi botezat acolo și pentru ca tot acolo să decidă alții mai departe asupra sorții sale. Scăpară de el la mănăstirea Saint-Merri din Rue Saint-Martin. Și, fiindcă starețul mănăstirii era în acea zi binedispus și încă nu-și isprăvisse fondurile milei, copilul nu mai fu expediat la Rouen, ci se hotărî alăptarea lui pe spezele mănăstirii. În acest scop îl dădură în primire unei doici numite Jeanne Bussie din Rue Saint-Denis, care, până una-alta, primea trei franci pe săptămână pentru osteneală.

2

La câteva săptămâni după aceea, doica Jeanne Bussie stătea în fața mănăstirii Saint-Merri, ținând un coș de toarte și adresându-i celui care-i deschise, lui pater Terrier, călugăr la vreo cincizeci de ani, mirosind ușor a oțet, un „iacătă“, și așezând apoi coșul pe prag.

— Ce-i asta? întrebă Terrier și se aplecă asupra coșărcii adulmecând, fiindcă bănuia că ar fi ceva de mâncare.

— Bastardul ucigașei de copii din Rue aux Fers!

Părintele scotoci cu un deget prin coș, până eliberă vederii chipul sugarului adormit.

— Arată bine. Rozaliu și bine hrănit.

— Fiindcă s-a umflat înfulecând de la mine. Fiindcă m-a stors, mi-a golit și oasele de măduvă. Dar cu asta, basta. N-aveți decât să-l hrăniți singuri mai departe cu lapte de capră, fiertură de griș, zeamă de morcov. Bastardul ăsta înfulecă tot.

Pater Terrier era comod din fire. Lui îi revenea administrarea fondului milei din mănăstire, împărțirea banilor la săraci și nevoiași. Drept care aștepta să i se mulțumească și să nu mai fie bătut la cap. Îi erau întru totul nesuferite amănuntele tehnice, fiindcă amănuntele însemnau întotdeauna greutate, greutatea duceau la tulburarea comodității sale și așa ceva nu putea să îndure. Se-nfurie că-și făcuse de lucru deschizând poarta. Și-ar fi dorit ca persoana să-și ia coșul de toarte și să plece acasă la ea, să-l lase în pace cu treburile ei de copii de țâță. Se ridică încet și sorbi dintr-o răsufare mirosul de lapte și lână brânzită de oaie pe care îl răspândea doica. Era o aromă plăcută.

— Nu pricep ce vrei. Chiar nu pot înțelege unde vrei să ajungi. Sugarului ăstuia îmi închipui că nu i-ar strica deloc să-l mai ții o vreme la sân.

— Lui nu, i-o întoarse doica hârâind, însă mie, da. Am slăbit zece livre, cu toate că am mâncat cât trei. Și pentru ce? Pentru trei franci pe săptămână!

— A, înțeleg, făcu Terrier aproape ușurat, m-am lămurit: Din nou e vorba de bani.

— Ba nu, zice doica.

— Ba da! Mereu e vorba de bani. Cine bate la poarta asta o face numai pentru parale. Cândva îmi doream să deschid măcar unuia care să aibă alte gânduri. Cuiva, de pildă, care să aducă un plocon. Cum ar fi niște fructe sau nuci.